

WENDE SNIJDERS, INTIMITEITSACTIVISTE

‘IK BONS AL JAREN OP JULLIE DEUREN. MAG IK NU?’

Voor de liefde deed ze het een tijd geleden al, nu doet Wende Sniijders het ook voor haar werk: ze steekt de Moerdijk over. Na vijftien jaar onafgebroken succes in Nederland beklimt ze de Vlaamse podia, bevlogen en nietsontziend. ‘Ik hoef niet meer gered te worden.’

Katrien Steyaert, foto's Fred Debrock

'Ik ben geboren in Londen, heb twee jaar in Indonesië gewoond, drie jaar in Guinee-Bissau. Ik heb geleerd dat je heel erg jezelf blijft, ook al ga je het onbekende aan.'

De spots in Paradiso in Amsterdam schakelen snel tussen duister en overbelicht. Een stem schreeuwt: *Au suivant! Au suivant!* Het is de hartenkreet van een hoer, door Jacques Brel opgetekend in 1964, nu door Wende Sniijders nieuw leven ingeblazen. Haar gebalde vuist gaat de lucht in, haar ogen staan wijd open.

'Mocht Brel in de zaal gezeten hebben, hij was als eerste recht geveerd', zegt Dimitri Verhulst. De schrijver zit in de zaal, want hij leverde vijf songteksten voor *Mens*, de nieuwe show van Wende. 'Ik stond te glunderen van trots toen ik in de ellenlange rijen voor deze première aanschoof en nu, na afloop, ben ik van mijn melk. Wende rockt, swingt, heeft humor, grijpt naar de keel. Geloof me op mijn woord: *Mens* is een van de beste dingen die ik al op een podium gezien heb.' Zij vangt de lof op en vliegt hem om de hals.

Verhulst is niet de eerste Vlaming die gewicht is voor een van Nederlands succesvolste en meest veelzijdige zangeressen. Vier jaar geleden al drukte fotograaf Stefan Vanfleteren zijn bewondering uit, al was het maar omdat ze de enige Nederlandse vrouw is 'die "Ne me quitte pas" zo kan brengen dat het niet klinkt als "Mijn parkiet is dood"'

Voor Wende begon alles met chansons, vijftien jaar geleden, toen ze al een krachtig, maar nog tastend meisje was, toen ze haar bruine haren nog hoogblond verfde. Wat niet veranderd is, zijn haar joie de vivre en haar praatlust. 'Ik kan altijd en overal praten', zegt ze, als we haar op Paasmaandag in Brussel ontmoeten. 'Net daarom hebben chansons me altijd aangetrokken: omdat ze de tekst centraal stellen. Het zijn *dramas condensés*, diep en begrijpelijk tegelijk, en ze doen precies wat ik wil: verhalen vertellen.'

Het publiek luisterde graag. U bent overladen met prijzen, mocht optreden voor koningin Beatrix, verkocht bijna elke zaal uit.

‘Ja, leuk hé. En toch ben ik van het chanson weggegaan. Na zeven jaar wilde ik via popmuziek mijn eigen gevoelens onderzoeken en wilde ik in clubs spelen. Ik bracht *No. 9* uit (haar Engelstalige studioplaat uit 2009, red.), maar daarna wilde ik weer wat anders. Ik was nieuwsgierig naar undergroundelectro en nam met twee Berlijnse producers *Last Resistance* op. Nu, drie jaar later, geef ik al die stijlen een plaats in *Mens*. Ik ben 38, zit op de helft van mijn leven – insjallah – en vraag me af: waar sta ik? Tot nu had ik altijd het gevoel dat ik moest kiezen tussen genres. Dat is nu voorbij.’

Waarom verandert u telkens van koers?

‘Het onontgonnen terrein is voor mij het spannendst, omdat ik daar iets nieuws ontdek, over mezelf en over de wereld. Het is geen toeval dat ik voor *Mens* met Dimitri en met rappers als Typhoon werk, mensen van buiten mijn scene. Ik hou sowieso van kunstenaars die revolutionair zijn: Federico Fellini, Patti Smith, Antjie Krog, de Zuid-Afrikaanse dichteres met wie ik binnenkort ga samenwerken.’

Oorspronkelijkheid komt voort uit wat je nog niet weet?

‘Dat geloof ik wel. Ik ben geboren in Londen, woonde twee jaar in Indonesië en drie jaar in Guinee-Bissau. Mijn vader bouwde daar bruggen en havens. Hij was civiel ingenieur.’

In Guinee-Bissau leefden jullie in povere omstandigheden.

‘We woonden in een *compound*, in wezen een vuilnisbelt met ernaast een paar kalkstenen huisjes en een schooltje. Verder alleen rode aarde. Ik had wel vriendinnetjes met wie ik in bomen klom of over een verloren stalen pijp huppelde, maar ik verveelde me ook dood. En toen begon ik te fantaseren.’

De creatieve kiem werd gezaaid?

‘Ik wist al heel jong wat ik wilde. Op mijn vierde gingen we naar een Indonesisch dansoptreden. Ik droeg mijn vader op om te filmen en mijn broer om te fotograferen, zodat ik achteraf mijn eigen dansshow kon maken. Ik had het helemaal voor mekaar – Jezus. (*lacht*)’

‘De overtuiging was er: ik moet en zal performen. Ik voel me gezegend dat ik daar niet aan twijfelde, want een heleboel men-

‘Al vroeg wist ik: ik moet en zal performen. Ik voel me gezegend dat ik daar niet aan twijfelde. Af en toe permitteer ik mezelf weleens een verwende gedachte als: ik stop ermee, het is te heftig. Maar ik vind zingen veel te heerlijk’

sen om me heen weten niet wat ze willen en hebben het veel lastiger dan ik. Af en toe permitteer ik mezelf weleens een verwende gedachte als: ik stop ermee, het is te heftig. Maar ik stop nooit echt. Ik vind zingen veel te heerlijk.’

LEREN IN DE HANGMAT LIGGEN

De jonge Wendé is niet wat je noemt een nachtegaal. De zanglerares die haar vanaf haar twaalfde begeleidt – het gezin Snijders is ondertussen neergestreken in Zeist, in de provincie Utrecht – zegt onomwonden dat haar pupil in wezen niet goed kan zingen. Maar ook dat ze nog nooit iemand ontmoette die zo graag wilde zingen. ‘Mooi zingen is nog steeds niet mijn ambitie, ik wil het gewoon doen. Ik weet nog dat ik naar mijn eerste zangles fietste. Ik moet gedacht hebben: dit is mijn kans. Toen ik aanbelde, was de deur nog niet goed open of ik barstte al in zingen uit. (*lacht*)’

Ze schetst nog een herinnering. ‘Onlangs vertelde een man me dat hij me in Afrika gekend heeft. Hij was zeventien, ik zes. Blijkbaar kwam ik af en toe op zijn kamer en dan vroeg ik hem de oren van de kop. Dat heb ik van mijn moeder. Ze is muziklerares en heeft op haar zestigste nog cello leren spelen. Ze zit nu in een trio en een orkest en holt van de ene naar de andere repetitie. Ook ik heb geen talent om te rusten. Misschien vind ik het wel een romantisch idee om de tijd helemaal op te eten. Zeker sinds de dood van mijn vader besef ik: het leven is zo voorbij.’

Amper drie weken na zijn overlijden zat u alweer een show voor te bereiden.

‘Aan de ene kant was ik boos en triest en wilde ik alles *naar de kloten* helpen, aan de andere kant wilde ik vooruit. Ondertussen is het twaalf jaar geleden en ben ik iets beter geworden in voor mezelf zorgen. In 2010 besloot ik om drie jaar niet meer op te treden. Ik probeerde in een hangmat te leren liggen en als een gepensioneerde over straat te lopen. Toegegeven: ik reisde ook naar Zuid-Afrika om er te werken met kinderen die opvang nodig hadden. Later ging ik naar een vluchtelingenkamp in Jordanië om met Syrische kinderen muziek te maken en te verven.’

U bent geëngageerd?

‘Ja, maar niet zoals een sociaal werker of een politicus. Daar heb ik geen talent voor. Wat ik kan en wil doen, is mijn blik op de wereld richten en die vertalen naar muziek. Voor *Mens* gebruikte ik stapels schriften gevuld met krantenknipsels die me aan het denken zetten. Ik las over Congo, waar rebellen verkrachting als oorlogsstrategie gebruiken. Ik moest ervan huilen. In mijn nieuwe nummer “Schone handen” beschrijf ik hoezeer ik me in ons westerse paradijs ben gaan nestelen in mijn eigen waarheid, hoe goed het me uitkomt om mijn ogen te sluiten. Anderzijds: wat moet ik met al dat wereldleed, ik in mijn kleine leven?’

Vond u een antwoord?

‘Nee, die pretentie heb ik niet. Ik probeer me gewoon bewuster te worden van al die muren, meningen en angsten in deze wereld, en ik zoek woorden voor mijn worsteling daarmee. Die poëzie deel ik op het podium, in de hoop dat ik vragen kan planten in de hoofden van anderen, in de hoop dat ze misschien mededogen voelen. In die zin ben ik een activiste voor de intimiteit.’

Hoe moeten we volgens u leven in tijden van populisme en vreemdelingenhaat?

‘Veel mensen zijn bang om hun identiteit te verliezen zodra ze buiten hun grenzen gaan of als anderen over hun grenzen komen. Maar ik heb geleerd dat je heel erg jezelf blijft, ook al ga je het onbekende aan. Ik ben er het levende bewijs van dat samenleven met andere culturen een verrijking kan zijn. Op school in Afrika, tussen de Colombianen, Portugezen en Arabieren, werd ik niet bevestigd in mijn blank-zijn, maar ik heb er zo onwijs veel gekregen.’

Zijn deze crisistijden extra inspirerend?

'Ik heb weleens gezegd: als mens vind ik ons soms *fucking* gruwelijke leven intens, als kunstenaar vind ik het goud. Ik moet dit goed uitleggen, want het kan opportunistischer klinken dan ik het bedoel. Gebeurtenissen met een dramatisch gehalte kunnen me "aan" zetten. Ze zorgen ervoor dat ik de noodzaak voel om ze vorm te geven.'

Zonder noodzaak zwijgt u?

'Precies. Het meest liefdevolle wat ik voor een publiek kan doen, is zo waarachtig mogelijk naar die noodzaak bij mezelf zoeken en het onderwerp blootleggen dat ik wil aanvliegen. Dat zijn heus niet altijd de grote drama's. Ik kan zitten huilen om die Congolese vrouwen, maar een uur later komt mijn

lief na een werkreis thuis en wil ik alleen maar iets zachts met hem beleven. In één dag kan ik twintig verschillende emoties doormaken, en net dat rijke beeld van de mens wil ik in deze show laten zien.'

MASTURBATIEPRAAT

Als je je voorstelling *Mens* als titel meegeweet, moet je lef of op z'n minst ambitie hebben. Het hele moeilijke feest dat leven heet, passeert de revue, van rouw, verliefdheid en angst tot geilheid en jaloezie. 'Ik vind het heerlijk dat er voor mijn soort shows geen model bestaat. *Mens* is een gesamt-kunstwerk geworden waarin ik sound, visuals en alle theatrale middelen die ik ter

beschikking heb inzet om een groter thema te bestrijken. Ik ben dan wel zangeres, maar ik wil meer dan liedje-applaus-liedje-applaus.'

Uw stijl is bij momenten overdonderend.

'Ik vuur zoveel af op het publiek omdat het volgens mij kan in deze vorm. Ik bied een veilige plek om de onzekerheden, vreugdes en angsten waarvoor vaak geen ruimte is in onze samenleving onder ogen te komen, om ze voor één keer niet voorbij te razen. Het podium is een vrijplaats om te voelen.'

Klinkt bijna als therapie.

'Dat is het expliciet niet, ook niet voor mij. Mijn privé-issues moet ik lekker thuis oplossen. Die intentie had ik vijftien jaar geleden al: wees kritisch en denk constant na: klopt dit? Dat behoedt me voor masturbatiepraat. Het zou totaal oninteressant zijn mochten mensen me zien optreden en denken: ocharme, Wende, wat een lastig liefdesleven heeft ze toch.'

Wat niet uitsluit dat uw muziek persoonlijk is?

'Superpersoonlijk zelfs. In de loop der jaren ben ik transparanter geworden en heb ik mensen dichterbij laten komen. Ik had lang bataljons rond mijn ziel staan. Doordat ik in mijn jeugd over al die continenten ben gesleept, werd ik gevoelig voor afscheid en keek ik wel uit aan wie ik me bond. Ondertussen sta ik steviger en kon ik de bataljons de laan uit sturen.'

'Mijn vader had moeten zien wat ik gemaakt heb. Ik wilde hem zó graag toezingen. Maar ik ging niet in een diepe put hangen, zestien flessen wijn drinken of dat soort shit. Ik voelde gewoon het verdriet en ging door'

We begrijpen meteen wat ze bedoelt als ze aan de piano het breekbare ‘Vrij me’ inzet. De tekst is van Verhulst, maar Wende heeft hem zich eigen gemaakt. ‘Vrij me voorbij de angst dat jij me zal verlaten. Vrij me verder dan geluk, die lethargie waarin men vlucht. Vrij me vrij van zorgen, vrij me vrij van mij.’

‘Dimitri’s tekst is zo kwetsbaar én compromissloos, zoals ik zelf probeer te zijn. Maar ik ben niet van het kaliber woordkunstenaar dat hij is. Toen ik zijn romans las, waren dat bijna lange jazzgedichten voor mij. Ik wilde ze meteen zingen. Uiteindelijk heb ik hem gevraagd of hij met me wilde werken.’

Hapte hij meteen toe?

‘Hij nodigde me uit in de Vooruit in Gent en we gingen diep de nacht in. Het was fantastisch, als een initiatieritueel voor onze samenwerking. Niet dat we alleen maar dronken zijn geworden, hoor, we hebben ook eerlijk gesproken, bijvoorbeeld over onze verlatingsangst. Zo’n vorm van oncomfortabele openheid heb ik nodig om een interessant lied te kunnen schrijven. Vier dagen later stuurde Dimitri me de tekst van “Vrij me” en wist ik: het is menens.’

Waarom speelt die verlatingsangst nu bij u?

‘Omdat er de laatste jaren in mijn hoofd vragen rondzoemen als: waar ben ik thuis? Ben ik ergens verankerd? Hoe is de band met mijn familie, met mijn lief?’

Zo gretig als u op het podium staat, zo schuchter bent u in relaties?

‘Ik had hiervoor vier relaties, maar die gingen stuk. Ik heb zelfs samengewoond en ik baalde enorm toen dat niet lukte. Ik vond geen verklaring, tot ik besepte dat ik altijd hoopte dat de man met wie ik was mij zou redden van wat ik rot vond. Terwijl ik dat natuurlijk zelf moet doen. De laatste jaren heb ik veel nagedacht over het soort hechtingspatronen waarin ik terecht kwam. Ik heb op dat vlak veel geleerd van mijn vriend nu (*Wouter van Ransbeek, adjunct-directeur van Toneelgroep Amsterdam, de rechterhand van Ivo van Hove, red.*).’

Hoe dan?

‘Wouter is verantwoordelijk voor de internationalisering van zijn gezelschap, dus hij reist veel. Op een avond was hij weer eens weg en ik was ziek. Hij belde me niet één keer en daar kregen we ruzie over. Hij zei: ik vergeet je op zulke momenten. Het ver-

eist extreem veel moed om dat eerlijk en liefdevol tegen iemand te zeggen, maar voor mij was het belangrijk dat het gebeurde. In één keer was er iemand in mijn leven die dezelfde soort dynamiek vertoonde als mijn vader, iemand die me deed begrijpen dat dat vergeten niets afdoet aan de verbintenis die je hebt.’

Uw vader was afwezig?

‘Toen we in Nederland woonden, was mijn vader vaak maanden weg en mijn tere kinderziel ging zich inprenten dat dat mijn schuld was, dat hij vertrok omdat ik iets niet goed deed. Nu begrijp ik het allemaal beter, mede dankzij mijn Wouter, die me op die zere plek wijst. Michael Haneke, een van

‘Ik had hiervoor vier relaties, maar die gingen stuk. Ik vond geen verklaring, tot ik besepte dat ik altijd hoopte dat de man met wie ik was, mij zou redden van wat ik rot vond. Terwijl ik dat natuurlijk zelf moet doen’

mijn favoriete filmmakers, verwoordt het mooi: onze pijn en angst boven tafel brengen, daarin zit de troost. Ik mag tegen Wouter roepen: ik haat je omdat je weer weggaat, maar ik hou ook zo van je! Kunnen we daar misschien even over spreken? (*lacht*)’

VREDESPIJP

In Brussel draagt Wende een T-shirt waarop in rode letters *rêve* staat, maar dan wel met een e zonder onderlijf en een onderbroken v. ‘Ik geloof niet in gemakkelijke conclusies als “liefde overwint alles”, maar ik zie wel licht aan het einde van de tunnel. Daarom eindigt ze haar voorstelling zacht.

‘Ik ben een groot voorstander van hoop

en geloof in de weerbaarheid van de mens. Na de dood van mijn vader kon ik niet over hem praten zonder in huilen uit te barsten, nu wel. Vlak voor de première van *Mens* miste ik hem meer dan ooit. Hij had moeten zien wat ik gemaakt heb. Ik wilde hem zó graag toezingen. Maar ik ging niet in een diepe put hangen, zestien flessen wijn drinken of dat soort shit. Ik voelde gewoon het verdriet en ging door. Dat vind ik zo lekker aan ouder worden: dat je een veiliger fundament hebt waardoor je emoties kunt doorvoelen en er soms iets als aanvaarding aan vastzit.’

Een mens kan zichzelf redden?

‘Ja. In deze show probeer ik duidelijk te maken dat niemand dat voor jou zal doen, maar dat je wel jezelf stevig kunt wortelen. Ik heb moeten leren het waardevol te vinden wat ik doe. Zolang ik dat niet vond, zat er een gat in mezelf, en dat kon zelfs het luidste applaus of de grootste prijs niet dichten. Vandaag hou ik nog altijd van schouderklopjes - niets menselijks is mij vreemd - maar ik ontleen mijn bestaansrecht niet meer alleen aan zingen. Ik hoef niet meer gered te worden. Op het podium kom ik niet louter iets halen, ik heb ook iets te bieden. Ik ben geen moeder Teresa natuurlijk, maar ik streef wel naar een vorm van verbondenheid met het publiek, waarmee ik die 90 unieke minuten deel. Niets maakt me gelukkiger dan wanneer dat lukt.’

Waarom komt u nu pas naar België?

‘O, maar ik bons al jaren op jullie deuren, hoor. Programmatoren zeiden me dat ik niet bekend genoeg was, dat ik geen radiohit had, dat ik moeilijk te plaatsen was. Maar die diversiteit, dat ben ik nu eenmaal. Gaan jullie nu eindelijk mijn vredespijp aanvaarden? Ik hou van de Belgen! Ik ben verdomme met een Belg!’

‘Nee serieus, weet je wat ik zo leuk vind? Ik hou van de avontuurlust van Nederlanders, maar soms zijn we een bende schreeuwlelijkerds bij elkaar. Belgen zijn minder direct, maar ze laten meer ruimte voor excentriciteit. Kijk naar iemand als Stromae – hem heb ik ook gemaïld voor *Mens*, maar hij reageerde niet. Dit is een land waar ik, als het even kan, tot in de lengte der dagen wil spelen.’

Op 25/4 in 30CC/Schouwburg, Leuven, op 22/5 in de Bourla, Antwerpen, op 23/11 in CC Westrand, Dilbeek, op 3/5/2018 in De Roma, Antwerpen.